

Empowerment in de zorg

Tine Van Regenmortel en Bienne Janssen
Fontys Hogeschool Sociale Studies
Congres Being There, Jaarbeurs Utrecht
15 mei 2008

Doel en opbouw presentatie

- Wat is empowerment?
- Betekenis van empowerment binnen de hulpverlening
- Een praktijkvoorbeeld
- Discussie met behulp van vragen

Waardeoriëntatie en theoretisch kader

- Empowerment als 'paradigma'
- Maatschappelijk kwetsbare groepen
- Eigen kijk op sociale problemen en haar oplossingen
- Empowerment moet men verwerven met ondersteuning van de omgeving
- Open-einde construct en contextbepaald
- Meerdere niveaus ('multi-level construct')
- Empowering processen en empowered outcomes
- Ethisch gegrond/synthese

Definitie van empowerment (Van Regenmortel)

Empowerment is een proces van versterking waarbij individuen, organisaties en gemeenschappen greep krijgen op de eigen situatie en hun omgeving en dit via:

- Het verwerven van controle
- Het aanscherpen van kritisch bewustzijn
- Het stimuleren van participatie

Aandacht voor de psychologische dimensie

geen statisch persoonlijkheidskenmerk ('trait')
wel een dynamisch context bepaald construct ('state')

interactionistische en dynamische kijk

Empowerment binnen de hulpverlening

- 1) Het 'strengths' of krachtenperspectief
- 2) Relatie tussen hulpvrager en hulpverlener
- 3) Attitude en technieken van de hulpverlener
- 4) Organisatorische context
- 5) Casemanagement

1. Krachtenperspectief

FOCUS EN APPEL OP POTENTIELE KRACHT- EN
STEUNBRONNEN

↕

ZIEKTE/DEFICIT MODEL

Positieve psychologie

SELIGMAN
'PSYCHOLOGISCH KAPITAAL'
VEERKRACHT (RESILIENCE)

▶ MINST INGRIJPENDE HULPVERLENING

2. Relatie tussen hulpvrager en hulpverlener

- 1) Betrokkenheid
- 2) Gelijkwaardigheid
- 3) Verbinding
- 4) Wederkerigheid

3. Attitude en technieken van hulpverlener

- Faciliterende activiteiten
- Reflectief/ Probleemstellend
- 'Outreaching'/bemoeizorg
- Ervaringen/ survivor's pride
- Krachtgerichte technieken
 - ❖ Vraagtechnieken
 - ❖ Taal
 - ❖ Assessment
- Planmatig handelen

4. Organisatorische context

- 'Competente' organisaties
- Self empowerment van hulpverleners
- Enabling niche
 - ❖ Geen stigmatisering
 - ❖ Aandacht voor gehele persoon
 - ❖ Verandering en groei
 - ❖ Toegang tot andere niches
 - ❖ Aanleren van vaardigheden
 - ❖ Gastvrijheid
 - ❖ Uitgenodigd voor medezeggenschap
 - ❖ Groepsaspect

Kwartiermaken

Ruimte maken voor mensen die 'anders' zijn
Maatschappelijke steunsystemen
Gastvrijheid en betrokkenheid
Vorbereiding van ontmoeting

5. Casemanagement

- Vraaggestuurd overleg
- Multidisciplinaire en naadloze hulpverlening
- Overlegnetwerken
B.v. Lokaal cliëntoverleg en eigen kracht conferenties

MAATZORG

= Krachtgerichte hulpverleningsmethodiek
'Principles shape practice'

1. Positieve hulpverlening
2. Integrale hulpverlening
3. Participatie
4. Gestructureerde hulpverlening
5. Gecoördineerde hulpverlening

Kenmerken van empowerment

- Streven naar minst ingrijpende en nabije zorg op maat
- Krachtenperspectief
- De relatie als fundament
- Erkenning van ervaringsdeskundigheid
- Empowerment ook op meso en macro niveau

Gecoördineerde zorg voor zelfstandig wonende ouderen

Multidisciplinair 'ouderenoeverleg' vanuit
het perspectief van hulpverleners: krachten en valkuilen

Onderzoeksdoel

Hoe beoordelen hulpverleners de organisatie en het verloop van een multidisciplinair ouderenoeverleg in de praktijk?

- Doel van het overleg
- Meerwaarde voor het primaire proces
- Ervaren knelpunten/ valkuilen

Multidisciplinair 'ouderenoeverleg' in de praktijk

- Lokaal 'ouderenoeverleg' Den Bosch Oost
- Werkgebied 12.000 inwoners waarvan 30% 55+
- Multidisciplinair samenwerkingsverband
- Casusgeleid overleg, met aandacht voor dossieroverstijgende knelpunten
- Vaste samenstelling van teamleden, overige professionals op afroep beschikbaar

Onderzoeksopzet

Kwalitatief	Kwantitatief
<ul style="list-style-type: none"> • Participerende observaties • Diepte-interviews met hulpverleners • Focusgroepen met hulpverleners 	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijke vragenlijst (TDV, Stoop en van der Laan, 1992)

Resultaten

Krachten ouderenoverleg	Valkuilen ouderenoverleg
<ul style="list-style-type: none"> • Gecoördineerde, gestructureerde en geïntegreerde zorg • Collegiale consultatie/ leren • 'Warme' overdracht • Op de hoogte blijven van ontwikkelingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Beeldvorming rondom cliënt • Stem van de cliënt • Verantwoordelijkheid voor cliëntsituatie • Organisatorische inbedding • (te) routinematig werken

Discussievraag 1

Wat maakt een netwerkoverleg een 'overleg op maat'?:

- Vaste samenstelling van hulpverleners?
- Aanwezigheid betrokken cliënten?
- Verantwoordelijkheid voor voortgang hulpverlening?
- Met of zonder aanwezigheid informele zorgverleners?

Discussievraag 2

Zijn er belemmeringen aan het werken met het krachtenperspectief, in het bijzonder met mensen met (psychische) beperkingen?

Discussievraag 3

Volgens de empowermenttheorie is het investeren in een (vertrouwens)relatie een voorwaarde voor een succesvolle hulpverlening

Hoe realistisch is dit in een maatschappij waar tijd en middelen beperkt zijn?

Discussievraag 4

Het verlenen van empowerende hulpverlening is ook een verantwoordelijkheid van organisaties.

Welke maatregelen zouden organisaties kunnen nemen om hulpverleners in hun werkzaamheden te ondersteunen?